

Uppdrag Granskning mörkade inga uppgifter

Vi tvingades spela apatiska av våra föräldrar.

Det var huvudbudskapet i det uppmärksammade reportaget "Ohörda rop" i magasin Filter (190923) där två idag vuxna personer redogjorde för hur de som barn utsattes för övergrepp av sina föräldrar, med syftet att få dem diagnostiserade med uppgivenhetssyndrom.

Men Filter skildrade inte bara de två personernas skakande upplevelser, de anklagade också Uppdrag Granskning för att tretton år tidigare – i programmet "Spelet om de apatiska barnen" – ha mörkat uppgifter om belagda fall av manipulation av apatiska barn i Norge.

En kort bakgrund är viktig för förståelsen av historien.

Åren 2005 och 2006 rasade en tidvis upphetsad mediedebatt om de sk apatiska barnen. Tonläget var högljutt. En undersökning från Mittuniversitet om bevakningen från oktober till december 2005 i landets fyra största tidningar (DN, SvD, Aftonbladet och Expressen) visade att 42 procent av artiklarna beskrev barnens tillstånd som "simulerade", medan enbart 34 procent av artiklarna utgick ifrån att barnen sjukdom var "genuin". (Förgiftad eller försummad, Daniel Zdolsek, Laura Canedo Pouso, Mittuniversitetet 2006)

Den dominerande bilden i medierna under denna period var således att barnen fejkade, de låtsades bara vara sjuka – eller förgiftades av sina föräldrar.

Våren 2006 presenterade den nationella samordnaren sin andra delrapport i den statliga utredningen om de apatiska barnen. Hon kom fram till slutsatsen att manipulation och simulering tillhör de faktorer som kan förklara enskilda fall av barn med uppgivenhetssymtom.

Med bakgrund i den högljudda mediedebatten, samt den nationella samordnarens slutsatser beslöt vi på Uppdrag Granskning för att undersöka hur många fall av bekräftad manipulation det egentligen fanns.

Med tanke på den offentliga debatten var vår fråga inte om, utan snarare hur vanligt förekommande manipulation var. En tidig arbetshypotes var att vi skulle hitta mellan tre och fem bekräftade fall av manipulation, men vi var helt öppna för att det kunde handla om fler, betydligt fler eller färre fall. Det avgörande för oss var att granskningen skulle vara öppen och förutsättningslös.

Med tanke på den upphetsade debatten beslöt vi redan på det första planeringsmötet att vi naturligtvis skulle publicera resultatet av UGs granskning – oavsett utfall.

Trots tre månader av research hittade vi inte ett enda fall av belagd manipulation, dvs något fall där manipulation tydligt angavs som förklaring till barnens symtom i journalhandlingar, eller där manipulation bekräftades av ansvarig behandlande läkare.

Vi gick igenom journalhandlingar i ett 30-tal fall, dessutom intervjuade vi ansvariga läkare och annan vårdpersonal som arbetat med ytterligare 50-60 fall. Vid denna tid fanns drygt

100 fall av barn med svårare grader av uppgivenhetssyndrom, vilket innebär att UGs granskning omfattade en stor del av dessa fall.

UGs granskning begränsades inte till vården. Vi undersökte t ex också om det fanns belagda fall av hastiga tillfrisknande av apatiska barn i samband med avvisningar, något som t ex påståtts av migrationsministern. Vi hittade inga sådana fall, vilket bekräftades av chefen för Transporttjänsten; inom myndigheten fanns varken några skriftliga eller muntliga rapporter om detta.

UG var inte ensamma om att inte hitta några belagda fall av manipulation. I samband med att vi arbetade på programmet gjorde Migrationsverket en egen utredning på samtliga sina 34 enheter runt om i landet. Inte i något fall misstänkte personalen att barnens symtom handlade om manipulation. Även detta redovisades i programmet.

I programmet var vi trots detta noga med att inte utesluta manipulation som en möjlig förklaring, utan vi lyfte specifikt fram det faktum att vi inte hittat några belagda fall. I ett uppföljande program året därpå (UG datum) förtydligade jag detta ytterligare: "Helt kan man aldrig utesluta det [manipulation] Det finns alltid föräldrar som är beredda att göra det mesta."

"Spelet om de apatiska barnen" hyllades – och blev omdebatterat. Det nominerades till priset Guldspaden av föreningen Grävande journalister och tilldelades Ikaros-priset för årets bästa samhällsreportage.

Programmet blev – som många andra uppmärksammade granskningar – anmäld till Granskningsnämnden, bland annat av den nationella samordnaren. En enig nämnd friade programmet och konstaterade att det varken brast i saklighet eller opartiskhet.

Spelet om de apatiska barnen fick ny aktualitet i samband med Filters reportage hösten 2009, som ledde till en ny upphetsad debatt, inte olik den som hade först 15 år tidigare.

Som en reaktion på Filters anklagelser om att Uppdrag Granskning hade mörkat avgörande uppgifter beslöt ledningen att ge en enskild person, Johan Åsard, i uppgift att undersöka om detta kunde stämma.

Filters kritik mot Uppdrag Granskning baserades på de sk Norge-fallen, dvs de sex barn – från fyra familjer – med varierande grad av uppgivenhetssyndrom som mellan åren 2004 och 2005 vistades på Tanums flyktingförläggning i Norge. Samtliga familjer hade tidigare vistats i Sverige. Inget av barnen stannade någon längre tid i Norge, i de flesta fall handlade det om någon eller några veckor.

Filter hävdade dels att barnen i Norge uppvisade "blixtnabba tillfrisknanden" (reportern Ola Sandstig, Studio Ett 190924) och därmed utgjorde bekräftade fall av manipulation, dels att UG skulle ha mörkat dessa uppgifter:

"Vad tittarna inte visste, och möjligen inte heller ledningen på Uppdrag Granskning, var att Tamas och hans researcher haft tillgång till de norska sjukjournalerna, med alla de uppgifter som gick emot programmets vinkel." (Ohörda rop, Filter 190923)

Inget av detta stämmer.

Uppdrag Granskning mörkade givetvis inte några uppgifter, vilket bekräftas i Johan Åsards utredning.

De norska fallen behandlades i en omfattande online-publicering den 12 oktober 2006, några veckor efter att "Spelet om de apatiska barnen" hade sänts. (Många frågor återstår, Svt, Uppdrag Granskning 061012)

Hela den publicering som Filter hävdar inte existerar kan läsas här.

Uppdrag Granskning redogjorde tydligt för den nationella samordnarens misstankar angående en pojke, som vi kallade A, som hon menade var det tydligaste exemplet på manipulation bland barnen i Norge. Samordnaren hävdade att A "botades i Norge" och i ett mejl beskrevs pojken som "ett uppenbart fall av misshandel/utnyttjande."

UG återgav inte bara den nationella samordnarens uppgifter. Vi gick steget vidare. Vi lyckades lokalisera A och avslöja att han alls inte tillfrisknat i Norge under sin korta vistelse våren 2005, som den nationella samordnaren hade påstått. I själva verket låg A – när "Spelet om de apatiska barnen" sändes hösten 2006 – fortfarande svårt sjuk i en mellanstor svensk stad.

Hans behandlande läkare i Sverige sedan drygt två år tillbaka, med stor vana från att arbeta med apatiska barn, konstaterade; "Vi har kunnat dra sond, men pojken kan inte stå på benen och har svårt för att tugga när han äter. Och han har fortfarande inte sagt ett ord. Av mina 13 fall har 12 blivit så friska att de har kunnat börja skolan, den ende som inte har lyckats är den här pojken. Det går långsamt framåt och det kommer att ta betydligt mer än ett år för att bli återställd. Jag finner inga skäl att misstänka överhuvud taget att det kan vara frågan om simulering och tror inte att det är möjligt att över huvud taget simulera så djupa depressionstillstånd som den här pojken har haft."

När programmet sändes hade familjen dessutom haft uppehållstillstånd i ett halvt års tid, vilket innebär att det inte fanns någon som helst anledning för pojken att simulera – om nu så hade varit fallet.

Allt detta redovisades tydligt av Uppdrag Granskning. Vi konstaterade också: "Det finns inget i det material från Hessles utredningskansli som vi har haft tillgång till som bekräftar simulering eller manipulation."

Denna uppgift baserade vi bl a på det faktum att de norska journalerna inte innehöll en enda anteckning som slog fast att barnens aktuella tillstånd berodde på – eller misstänktes bero på – någon form manipulation.

Ställd inför de fakta som UG publicerade valde den nationella samordnaren att några månader senare bekräfta UGs uppgifter, dvs att det inte finns några belagda fall av manipulation vare sig bland barnen i Sverige eller bland de sk Norgefallen. "Vi har ingenting i våra utredningar som visar att det skulle vara så [manipulation]" sa hon på en

presskonferens i samband med publiceringen av sin tredje och avslutande delrapport i den statliga utredningen. (Studio Ett 061229)

Även den nationella samordnaren bekräftade därmed UGs uppgifter.

Även Åsard delar i stora drag denna bild. Han tar visserligen upp en del enstaka meningar i de norska journalerna som han menar kan peka mot manipulation (dock utan att ens nämna alla de fakta som talar emot, se artikeln Vem granskar granskaren) men håller i princip ändå med den nationella samordnarens och UGs slutsats, dvs att de norska journalerna vare sig bekräftar manipulation eller simulering. "Utan mer kunskap om fallen är det svårt att dra några säkra slutsatser", skriver Åsard.

Allt detta kände Filter naturligtvis mycket väl till.

Tidskriftens påstående att Uppdrag Granskning skulle ha mörkat eller undanhållit uppgifterna om barnen i Norge – trots den omfattande onlinepubliceringen – måste beskrivas som en av de större bluffarna i nutida svensk mediehistoria. Filter har fortfarande inte rättat sitt mycket allvarliga faktafel.

De två fall som Filter tar upp i sitt reportage inträffade flera år efter publiceringen av "Spelet om de apatiska barnen", och var därför av naturliga skäl inget UG kände till. Trots den mycket stora publiciteten kring Filters reportage har – till dags datum – inga andra personer trätt fram med liknande berättelser.

Filters reporter arbetade, enligt uppgift, i ett och ett halvt år med sitt reportage. Under denna tid hittade han två fall av manipulation.

Med tanke på att det sedan början av 2000-talet, enligt vissa beräkningar, finns upp mot 1.000 barn som har haft – eller har – uppgivenhetssymtom innebär detta 0.2 procent, dvs två promille av de sjuka barnen.

Detta ligger väl i linje med UGs rapportering åren 2006 och 2007. Manipulering kan "aldrig uteslutas" – men det har fortfarande inte framkommit några uppgifter om att detta skulle handla om mer än enstaka fall. Tyvärr finns det, precis som vi konstaterade redan för snart femton år sedan, "alltid föräldrar som är beredda att göra det mesta."

Eller som SVTs Uppdrag Gransknings dåvarande och nuvarande ansvariga utgivare Nils Hanson respektive Ulf Johansson, återgav det i en debattartikel i Expressen (191003)

"Vi tar all kritik även mot gamla program på största allvar. Men de fall av manipulation som tidskriften Filter nu har tagit fram motsäger inte innehållet i reportaget som Uppdrag granskning sände år 2006."

Johan Åsard har, förutom sina slutsatser kring de sk Norgefallen en hel del personlig kritik mot programmet. Det är – som han själv skriver – "mina egna" slutsatser och "får gärna diskuteras".

Detta gör jag i en separat artikel. Den som är intresserad av en längre, ingående mediekritisk diskussion kan läsa texten "Vem granskar granskaren" här.

Vem ska granska granskaren

Vem ska granska granskaren?

Det är en lika viktig som återkommande fråga. Medierna, den sk tredje statsmakten, har en omistlig funktion som granskare av makthavare inom samhällets olika sfärer, av den anledningen är en granskning av medierna själva lika avgörande. Har rapporteringen varit korrekt, saklig och relevant, har olika synsätt och erfarenheter kommit till uttryck, har mediernas bilder återgivit den verklighet som de skildrat på ett tillfredställande sätt är några av de frågor som brukar ställas.

Alla seriösa medier strävar efter att vara så sakliga och korrekta som möjligt i sin nyhetsrapportering och har därför byggt upp egna kontrollmekanismer. Sveriges Televisions Uppdrag Granskning hör till de program som har de mest rigorösa systemen. Sedan drygt 15 år genomgår varje program – efter amerikansk förlaga – en sk "line by line" innan sändning. Det är en lika omfattande som systematiskt kontroll där två redaktörer, (initialt en) varav en inte har arbetat med programmet, systematiskt går igenom mening för mening av vad som sägs programmet. Det är en för reportern ofta lika frustrerande som nödvändig process där målsättningen är att varje ord och formulering ska granskas på guldvåg, varje påstående beläggas, varje källhänvisning redovisas och kontrolleras.

Även Spelet om de apatiska barnen genomgick en line-by-line innan sändning.

Förutom interna kontrollmekanismer har medierna själva aktivt medverkat till att bygga upp externa kontrollmekanismer. För tryckt press, samt online-publiceringar av TV och radio som rör enskildas privatliv, finns Medieombudsmannen (tidigare Pressombudsmannen), för radio och TV finns Granskningsnämnden, dit den som anser sig ha lidit en publicistisk skada kan vända sig.

Granskningsnämnden har en ordförande, sex ledamöter samt fyra ersättare, samtliga utsedda av regeringen. Ordföranden ska ha varit eller är domare. De ärenden som tas upp till granskning går noga igenom vad gäller två huvudsakliga kriterier; kraven på opartiskhet och saklighet. Såväl anmälaren som den anmälda kanalen ges möjlighet att yttra sig, komma med sina bästa argument, bemöta och polemisera med motparten. En granskning kan ta flera månader i anspråk.

Även om inget system är fullödigt och även beslut i Granskningsnämnden tidvis utlöser kritik och diskussioner är det ändå ett väl etablerat och respekterat kontrollorgan som systematiskt och grundligt undersöker de ärenden de väljer att granska.

Som många andra uppmärksammade program anmäldes även "Spelet om de apatiska barnen" till Granskningsnämnden, bland annat av den nationella samordnaren, samt några av de medverkande psykiatrikerna. Granskningen, som tog flera månader i anspråk med en

mycket omfattande skriftväxling, där enbart beslutet omfattade 24 sidor, ledde till ett friande beslut. Granskningsnämnden hade några mindre anmärkningar, de tyckte exempelvis att några formuleringar var "något tillspetsade", men en helt enig nämnd friade programmet. Det ansågs varken strida mot kravet på saklighet eller opartiskhet. Beslutet togs den 21 mars 2007.

Därmed borde ärendet vara utagerat.

Hösten 2019, tretton år efter att programmet sänts, uppmärksammades det i ett reportage i tidskriften Filter (Ohörda rop 190923) där två idag vuxna personer berättade att de som barn tvingats av sina föräldrar att spela apatiska. Efter den mediala diskussionen som följde bestämde Uppdrag Granskning ledning att tillsätta en egen sk utredning, trots Granskningsnämndens friande beslut mer än tio år tidigare.

Som redan nämnts är en levande och pågående mediediskussion lika viktig som nödvändig, men frågan som uppstår efter Uppdrag Granskning beslut är oundviklig: Varför väljer man att tillsätta en ny, egen "utredning" när Granskningsnämnden efter månader av arbete, där varje argument har synats framlänges och baklänges, har beslutat att fria programmet. Och den andra, kanske ännu viktigare frågan är; Hur garanterar ledningen på UG att en egen utredning håller åtminstone samma nivå som Granskningsnämnden, som bland sina ledamöter samlar en stor kompetens av såväl juridisk kunskap som journalistisk och publicistisk erfarenhet, utifrån grundtanken att denna mångfald ska bidra till nämndens förmåga att såväl ta in en mängd olika information från olika infallsvinklar, som att bedöma ett program objektivt utifrån kraven på saklighet och opartiskhet.

Redan det valda anslaget av UGs ledning var problematiskt. I stället för att, i likhet med Granskningsnämnden, tillsätta en grupp med olika kompetenser, valde UGs ledning att ge uppdraget till en enskild journalist; Johan Åsard.

Den rapport Åsard nu publicerar lever – tyvärr – inte ens upp till de mest grundläggande krav man kan ställa på en journalistisk granskning. Åsards utredning är fylld med obekräftade uppgifter, påståenden utan källhänvisningar, självmotsägelser, rena spekulationer och missförstånd. Än allvarigare är att Åsard hittar på och fabulerar egna citat och inte ens drar sig för att torgföra klassiska högerextrema konspirationsteorier.

Låt oss titta närmare på Åsards granskning.

Det kanske mest grundläggande kravet på ett program är att det inte ska innehålla rena faktafel. Samtidigt är faktauppgifter ofta de som är enklast att vederlägga – eller bekräfta – i motsats till mer åsiktsbaserade eller personligt färgade synpunkter.

Åsard påstår sig ha hittat fyra exempel på rena "sakfel", som han kallar det, i det en timme långa programmet. Problemet med Åsards påstående är att även den mest ytliga kontroll visar att de av honom påstådda sakfelen inte stämmer.

Exempel 1.

Åsard hävdar att UG i programmet säger att den statliga "utredningen nonchalerade internationell forskning". Så kategoriskt uttryckte vi oss inte, däremot kritiserade en brittisk psykiatriker det faktum att han – trots att hans arbete citeras av den statliga utredningen – inte kontaktats av den nationella samordnaren. Psykiatrikern menar att detta är uppseendeväckande med tanke på att han anses vara en världsledande auktoritet inom sitt område, och att han dessutom ligger bakom teorierna om Pervasive Refusal Syndrome, det tillstånd som flera såväl svenska som internationella forskare vid denna tid ansåg att de apatiska barnens symtom överensstämde med.

Åsard avfärdar den brittiske psykiatrikerns kritik med att säga att den i "själva verket" inte har någon betydelse, eftersom forskaren citeras av den nationella samordnaren.

"Utredningen hade bevisligen tagit del av hans forskning och redovisat den." Detta kallar Åsard för ett "sakfel".

Men den brittiske psykiatrikern talar inte om huruvida hans forskning citerats eller inte i den statliga utredningen. Hans kritik handlar om det faktum att han – trots sin internationella ställning och trots att han citeras i den statliga utredningen – ändå inte personligen har kontaktats av utredningen, eller t ex bjudits in till den stora internationella konferens som utredningen anordnade i Stockholm våren 2006. Det är därför den brittiske psykiatrikern ordagrant säger; "I've offered to speak to the politicians, I've offered to consult them, to advice them. They never, ever made any contact."

Åsard begår här det mest grundläggande av fel. Han lyssnar inte ordentligt. Den brittiske psykiatrikern pratar om äpplen. Åsard ropar päron – och sakfel.

Exempel 2.

I programmet redogörs för den internationella kritik – och "förvåning" – som riktats mot den nationella samordnarens återkommande påståenden att apatiska barn är ett "fenomen" som bara finns i Sverige. Bland annat visas ett tidigare inslag från Rapport (060118) där FNs särskilde rapportör för rätten till hälsa, i samband med sitt Sverigebesök i januari 2006, framförde kraftig kritik mot den nationella samordnaren. "This isn't a phenomenon confined to Sweden, you find this phenomenon in other countries. And it needs to be treated as a medical issue. It is not a political issue, it is a medical issue", säger FNs rapportör – som svar på en direkt fråga från en journalist om den statliga utredningen.

Alla närvarande uppfattade uttalandet som skarp kritik. "Han kritiserade också behandlingen av de apatiska barnen", sammanfattade t ex Svt-nyheter (060118). Även den nationella samordnaren uppfattade uttalandet som kritiskt, vilket hon också redogjorde för i ett senare brev som hon skrev till FNs rapportör, hållet i ett ovanligt ilsket tonläge med tanke på att brevet var riktad till en högt uppsatt tjänsteman inom FN.

Trots mediernas beskrivning, och trots den nationella samordnarens egen irritation över det som hon uppfattade som kritik, hävdar Åsard att FN-rapportören inte uttryckte någon som helst kritik, eller ens "förvåning", gentemot den nationella samordnaren. "FNrapportörens uttalande om de apatiska flyktingbarnen vid sitt besök i Sverige...var inte heller motiverat av förvåning över den nationella samordnarens inställning."

Hur Åsard kommer fram till en motsatt tolkning än de medier som då rapporterade om besöket – eller den nationella samordnaren själv – nämner Åsard inte med ett enda ord.

Han nöjer sig med att – med hänvisning till sin egen tolkning – påstå att UG begått ännu ett "sakfel"

Exempel 3.

I programmet visas ett tidigare inslag från Sveriges Television (Aktuellt 050531) om asylsökande barn i Australien, som uppvisar något som verkar vara uppgivenhetssyndrom. Inslaget fick stor uppmärksamhet eftersom den nationella utredaren, som vi redan noterat, återkommande hävdade att detta är ett fenomen som bara förekommer i Sverige. Dagen därpå (Aktuellt 060101) kommenterade den nationella samordnaren själv inslaget med orden; "Det som vi har gjort idag är att ta direkt kontakt med den kollegan till mig, den kliniska psykologen, som finns i Australien." (min understrykning)

Men när jag ringde den australiske psykologen ett år senare, för att kontrollera denna uppgift, tillbakavisade han att någon sådan "direkt kontakt" förekommit. "I can't recall having any contact, no!"

Ord stod således mot ord, något programmet öppet redovisade. Den nationella samordnaren erbjöds möjlighet att kommentera detta – och andra uttalanden i programmet – men avböjde.

Detta hävdar Åsard är ännu ett exempel på ett "sakfel".

Men kan en helt korrekt återgivning av två personers olika bilder av ett skeende sägas vara ett "sakfel". Granskningsnämnden, som tittade på detta, menade nej. Åsard säger ja.

Men det finns en fortsättning på historien. I sin anmälan till Granskningsnämnden, inlämnad några veckor efter att programmet hade sänts, erkände den nationella samordnaren öppet att hon aldrig haft någon "direkt kontakt" med den australiske psykologen, trots att hon tidigare hävdade detta i Aktuellt. Allt utredningen hade gjort var att skicka ett email: "Anmälarna har sökt kontakt med honom, men fick inte något svar", konstaterade Granskningsnämnden.

Det framgår inte om mejlet kom fram, om det hamnade bland mottagarens skräppost, om det skickades till rätt mejladress eller om den australiske psykologen någonsin fick det, något som han själv således bestrider.

Den nationella samordnarens egna uppgifter visar tydligt att hon medvetet valde en formulering som inte stämmer. Hon hade från början kunnat säga sanningen till Aktuells reporter; att de sökt den australiske psykologen via ett mejl, men inte fått något svar. I stället hävdade hon att de haft "direkt kontakt" med honom.

Den nationella samordnarens egna uppgifter visar således att den australiske psykologen haft rätt hela tiden; utredningen hade inte haft någon "direkt kontakt" med honom, medan hon själv slirade betänkligt på sanningen.

Trots detta hävdar Åsard att UG begick ett "sakfel" när vi korrekt återgav den australiske psykologens – och den nationella samordnarens – uppgifter.

Exempel 4.

I den allmänna debatten förekom upprepade påståenden om att apatiska barn tillfrisknade i samband med avvisningsresor. Detta var något som även den dåvarande migrationsministern hävdade. I en riksdagsdebatt den 8 februari 2005 berättade hon historien om ett barn som hastigt tillfrisknade på planet. Ministern påstod att hon citerade direkt ur den sk verkställighetsrapporten: "Barnet som alltså inte hade ätit och druckit tidigare hade stor aptit på mat och dryck", sa ministern om det närmast mirakulöst snabba tillfrisknandet.

Trots idogt letande kunde jag inte hitta denna verkställighetsrapport. För att kontrollera ministerns påstående intervjuade jag även chefen för Kriminalvårdens transporttjänst, den myndighet som ansvarar för samtliga avvisningar av asylsökande.

Chefens svar på frågan om det fanns någon verkställighetsrapport om apatiska barn som tillfrisknat i samband med avvisningar var entydigt. "Jag läser ju samtliga rapporter, i storleksordningen 1.500-2.000 rapporter, alltså varje uppdrag. Och jag har inget minne av att det ska finnas något sånt här. Och jag borde nog...komma ihåg det, tror jag, om det hade varit något sådant där."

Det här var ett av flera viktiga avslöjanden i "Spelet om de apatiska barnen". Att en minister – i en riksdagsdebatt – påstår sig citera uppgifter ur en verkställighetsrapport, som senare inte visar sig existera, är lika uppseendeväckande som allvarligt.

Men i Åsards värld är detta avslöjande ytterligare ett exempel på "sakfel", något som han motiverar på följande sätt. "Det bevisar i själva verket ingenting eftersom noteringar om förändrade hälsotillstånd inte var regel i rapporterna från Kriminalvårdens transporttjänst", skriver Åsard och lägger till. "Detta vet inte tittaren, som alltså blir vilseledd."

Åsards tankegångar är här så vindlande att de i praktiken blir omöjliga att följa. Om det nu – som han hävdar – inte finns någon verkställighetsrapport om apatiska barn som tillfrisknar vid avvisningar, eftersom detta "inte var regel i rapporterna", är det ju knappast ett exempel på ett "sakfel" från UGs sida, det är snarare ytterligare ett styrkande av UGs avslöjande; att migrationsministern under en riksdagsdebatt påstått sig citera sensationella uppgifter – ur en icke-existerande verkställighetsrapport.

Hur Åsard kan få ihop det faktum att han först bekräftar UGs avslöjande om att den rapport som migrationsministern påstår sig citera ur inte existerar, för att sedan påstå att detta är ett "sakfel", som dessutom är så allvarligt att tittaren "blir vilseledd", övergår nog de flesta läsares fattningsförmåga. Jag får i alla fall inte ihop det.

Det faktum att Åsard dessutom har fel i påståendet att "förändrade hälsotillstånd inte var regel i rapporterna" gör inte saken bättre. Åsard anger, som så ofta, ingen källa till sitt påstående – vilket troligtvis beror på att det inte finns några källor att hänvisa till.

För transporttjänstens personal gäller (enligt 37 § KVVFS 2002:7) att "eventuella incidenter, omständigheterna kring inresan i destinationslandet samt övriga uppgifter som kan vara av betydelse för ärendet eller för framtida verkställigheter" ska "framgå" av verkställighetsrapporten. (källa SOU 2003:25)

I min intervju med Transporttjänstens chef var han tydlig med att eventuella hastiga tillfrisknanden av sjuka, apatiska barn, definitivt tillhör de uppgifter "av betydelse" som bör vara med i en rapport.

Chefen förtydligade dessutom att det inte bara saknades rapporter som beskrev några snabba tillfrisknanden av apatiska barn, han hade dessutom aldrig hört talas om något liknande uppgift muntligt från någon av sina många anställda, inte en endaste gång under alla sina år som chef för Transporttjänsten, trots att frågan, med tanke på den offentliga debatten, diskuterats ett flertal gånger.

Det här var de fyra "sakfel" som Åsard påstod sig ha hittat i programmet "Spelet om de apatiska barnen". Inte ett enda av hans exempel kan – ens med den godaste vilja – sägas utgöra exempel på "sakfel". Trots detta hävdar Åsard att "faktakontrollen av programmet brast på flera punkter", samt "som framgått är faktakontrollen undermålig."

Hur kunde det bli så här fel?

Hur kan det komma sig att en person som Uppdrag Granskning ger i uppdrag att granska ett både hyllat men omdiskuterat program går så vilse i materialet och i sitt eget tankemönster?

En möjlig förklaring handlar om en ren metodfråga. Uppdrag Granskning har, som redan nämnts, sedan 15 år tillbaka egna rigorösa faktakontroller. UG skulle aldrig komma på tanken att sända ett inlägg utan den obligatoriska line-by-line kontrollen av två av varandra oberoende redaktörer. Men just i detta fall, i en granskning av ett av sina egna program, frångår UGs ledning sina egna riktlinjer.

Åsard fick varken det stöd – eller den kritiska blick – som en line by line genomgång innebär. Hade hans text behandlats på samma sätt som alla andra inlägg, inklusive "Spelet om de apatiska barnen", dvs hade en line by line utförts av någon eller några oberoende redaktörer, hade denna omgående visat på Åsards logiska tankevrpor, missuppfattningar, felaktiga slutledningar och brist på källhänvisningar.

Tyvärre skedde inte detta.

Förutom de "sakfel" Åsard anser sig ha hittat, har han också ett flertal synpunkter på programmet som mer baseras på hans personliga syn på vad granskande journalistik bör vara. Om Åsards mer faktabaserade del – med de påstådda "sakfelen" – är problematisk, blir det än värre med de mer resonerande avsnitten i hans rapport. Låt oss titta även på dem.

I debatten hävdade Sveriges migrationsminister och den nationella samordnaren ett flertal gånger att apatiskas barn var ett nytt och för Sverige unikt symtom respektive fenomen.

Åsard påstår dock att UG missförstod Migrationsministern och den nationella samordnarens "påstående att fenomenet med de apatiska flyktingbarnen var något nytt och bara fanns i Sverige", något Åsard sammanfattar på följande vis: "Programmet tolkar alltså det de säger på ett felaktigt sätt. Man utgår från den felaktiga premissen att utredningen och migrationsministern syftar på barnens sjukdomssystem när de i själva verket talar om fenomenet – omfattningen av insjuknade barn under kort tid."

Men UG har inte tolkat något uttalande fel. Tvärt om. Både den nationella samordnarens och migrationsministerns uttalanden har återgetts korrekt. Programmets speakertext om den nationella samordnarens inledande delrapport låter ordagrant: "Den 27 april 2005 presenterar hon den första rapporten. Den slår fast att de apatiska barnen är ett nytt fenomen som enbart drabbar asylsökande barn i Sverige."

Programmet är således - tvärt emot vad Åsard påstår - noga med att påpeka att den nationella samordnaren pratar om ett "fenomen".

Även Migrationsministerns återges helt korrekt: "Det här är ett symtom som bara finns i Sverige. Det är ett symtom som vi inte har sett i Sverige heller före 2002." (mina understrykningar)

Det framgår således med all önskvärd tydlighet att Migrationsministern – återigen tvärt emot vad Åsard hävdar – uttryckligen pratar om symtom. Inte om fenomenet apatiska barn.

En journalistisk granskning kan inte göra annat än korrekt återge citat från de personer som intervjuas. Detta har UG gjort. Men för Åsard räcker inte detta. Han anser sig veta att migrationsministern menade något annat än det hon de facto sa. Och med utgångspunkt i detta kritiserar Åsard – på fullaste allvar – UG för att korrekt ha återgett migrationsministerns uttalande – i stället för att återge det Åsard menar att hon egentligen tänkte.

En sak är tämligen säker.

Hade UG ägnat sig åt den märkliga form av tankeläsarjournalistik som Åsard tycks förespråka; dvs hade vi, i stället för att korrekt återge vad intervjupersoner säger, återgett vad enskilda reportrar anser eller tror att intervjupersoner egentligen menar, hade detta med mycket stor sannolikhet fällts av Granskningsnämnden.

Att peka ut ett barn som simulant, eller dess föräldrar som ansvariga till att tvinga ett barn till att simulera sjukdom, är en mycket allvarlig anklagelse som givetvis måste kunna stärkas – bortom rimligt tvivel.

I arbetet med Spelet om de apatiska barnen satte vi upp två kriterier för att kunna slå fast att manipulation förekommit. Dels kulle detta tydligt framgå i journalerna, dels verifieras av ansvarig behandlande läkare. Det motsvarar – något grovt – den gängse journalistiska arbetsmetoden att alltid använda sig av minst två, av varandra oberoende källor.

Denna helt grundläggande journalistiska arbetsmetod förkastas helt av Åsard. Han menar att det varken behövs journalanteckningar eller någon bekräftelse av behandlande läkare för att kunna peka ut personer som simulanter. De krav UG ställde upp var inte bara onödiga – utan dessutom direkt missvisande. "Med de kriterier man satte upp blev bilden av problemet med de apatiska barnen förenklad och ensidig, för att inte säga vilseledande", skriver Åsard.

Åsard hävdar således – även detta på fullaste allvar – att Uppdrag Granskning vilseledde tittarna när vi utgick ifrån att manipulation bara kan slås fast i de fall där detta styrks av journalhandlingar, eller av ansvarig behandlande läkare.

Det är svårt att inte se Åsards syn på journalistik som tämligen extrem.

Man kan inte annat än undra i vilka andra sjukdomsrelaterade frågor han anser att det är "vilseledande" att utgå ifrån journalhandlingar och läkarutlåtanden i den mediala bevakningen. Kanske i mediernas bevakning av Corona-epidemin?

Man kan också ställa sig frågan vilka andra patientgrupper – förutom apatiska barn – som Åsard anser att Sveriges Television kan peka ut som simulanter och manipulatörer utan att detta stärks av journalhandlingar, eller läkarutlåtanden; kanske barn som lider av narkolepsi?

Vi som arbetade med "Spelet om de apatiska barnen" kom – efter tre månaders research – fram till att vi inte kunde hitta ett enda belagt fall av manipulation, vare sig i form av simulering eller förgiftning.

Men Åsard påstår att UG konsekvent bara redovisade de fakta som talade emot manipulation. Det är "djupt problematiskt att de omständigheter som talade emot eller komplicerade resultatet av undersökningen inte redovisades i programmet", skriver han. På ett annat ställe hävdar Åsard att "det måste betraktas som en allvarlig underlåtenhet att inte ge tittaren den informationen."

Men detta påstående stämmer naturligtvis inte, vilket tydligt framgår för alla som ser programmet. Hade det varit som Åsard påstår, att UG ställt sig "till hundra procent på den ena sidan av åsiktskriget om de apatiska flyktingbarnen" hade programmet självklart fällts av Granskningsnämnden, troligtvis för såväl opartiskhet som brist på saklighet.

I själva verket fick de röster som förespråkade manipulation stor plats. De två psykiatriker – som den statliga utredningen namngav som sina källor till slutsatserna om simulering respektive förgiftning – intervjuades och fick stort utrymme. Det fick även den verksamhetschef för barnpsykiatri i Stockholm som påstått att barn tjuvåt på nätterna, på samma sätt som den poliskvinna som hävdade att apatiska barn tillfrisknat i samband med avvisningar.

Den nationella samordnaren avböjde att medverka, men hennes tidigare påståenden om manipulerade barn redovisades grundligt, på samma sätt som migrationsministern uttalanden om de apatiska barnens påstått nya och för Sverige unika symtom. Även en profilerad aktivist på sociala medier fick utrymme till att utveckla sina tankegångar om att de apatiska barnen uppvisade liknande symtom som de tiggare personen påstod sig ha sett i Ryssland.

Efter programmet lades dessutom hela den cirka en timme långa intervjun med den psykiatriker som menade att barnen var förgiftade, och som namngavs och citerades i den statliga utredningen, ut på Uppdrag Gransknings hemsida.

Bara för att nämna några exempel.

Åsards grovt generaliserade, svartvita bild av programmet stämmer givetvis inte, vilket han intressant nog själv tillstår. Samtidigt som han beskyller UG för att "de omständigheter som talade emot" manipulation "inte redovisades i programmet" kritiserar han UG för att "de två psykiatriker [som namngavs i utredningen] får så stort utrymme."

Det bidrar knappast till Åsards trovärdighet att han på en sida kritiserar UG för att enbart låta den "ena sidan" komma till tals – för att några sidor senare kritisera UG för att man gett den andra sidan ett alldeles för "stort utrymme".

Åsards granskning är fylld av den här typen av svepande – flera gånger direkt självmotsägande påståenden. Åsard skriver t ex följande om det flertal personer som uttalar sig för manipulation i programmet: (det vill säga samma röster som han tidigare hävdade inte

får komma till tals) ”I programmet inges det också en känsla av att alla som påtalar underliga omständigheter eller yttrar misstankar om manipulation har förutfattade meningar, är okunniga eller spekulerar på lösa grunder”, skriver Åsard. På ett annat ställe lägger han till. ”Varje person som ifrågasätter barnens sjukdom antyds utan urskiljning vara okunnig, ignorant, konspiratorisk eller fördomsfull.”

Återigen. Hade Uppdrag Granskning gjort den svartvita karikatyr på journalistik som Åsard beskriver hade programmet tveklöst fällts av Granskningsnämnden. Vilket det inte blev. Trots att Granskningsnämnden prövade anmälningar från två av de psykiatriker som Åsard hävdar förlöjligades och kränktes i programmet.

Det faktum att Granskningsnämnden gjort en diametralt annan tittning och tolkning av programmet än han själv går Åsard inte in på med ett enda ord. Det hade annars varit en lika viktig som intressant diskussion att föra. Vad är det för fel och brister hos de erfarna journalister och publicister som ingår i nämnden, samt dess lagfarne ordförande, som gör att de inte ser den alltigenom svartvita bild som Åsard målar upp?

Åsard nämner, symtomatiskt nog, inte heller ett enda konkret exempel på hur UG skulle ha utmålats den som ”ifrågasätter barnens sjukdom” som ”okunnig, ignorant, konspiratorisk eller fördomsfull.”

Åsard skriver visserligen: ”En person som drabbats av detta i programmet är en psykiatriker som hade sagt offentligt att det fanns illavarslande omständigheter kring de sjuka barnen och deras föräldrar.”

Detta sätt att uttrycka sig är genomgående för Åsard. Han väljer konsekvent bort att ge läsaren en helhetsbild av vad som sägs i programmet.

Psykiatrikern, en högt uppsatt verksamhetschef inom Stockholms barn- och ungdomspsykiatri säger i själva verket följande: ”Det här är uppenbarligen barn som på nåt sätt inte är så här dåliga som de utger sig för att vara. De visar sig så här dåliga när någon personal är närvarande till exempel. En del barn äter i smyg på nätterna, och så vidare. Såna saker har vi sett hos en del barn.” (min understrykning)

Detta citat kom från ett tidigare program i UG (050322) I min uppföljande intervju till ”Spelet om de apatiska barnen” var chefspsykiatrikern än mer specifik. De apatiska barn som ”var uppe på nätterna och åt ur kylskåpen” hade observerats på Eugeniahemmet i Stockholm.

Det handlar således inte om något tal om ”illavarslande omständigheter”, som Åsard låter påskina, utan om allvarliga påståenden – eller snarare anklagelser – om ett antal specifika, apatiska barn som medvetet simulerar sjukdom för att senare, i skydd av nattens mörker, äta i smyg ur sjukhusets kylskåp. Och till detta bedrägliga beteende finns dessutom tydliga vittnen. ”Såna saker har vi sett hos en del barn”, hävdade chefspsykiatrikern.

Detta budskap framförde chefspsykiatrikern inte bara i Uppdrag Granskning utan också på det möte i riksdagens socialförsäkringsutskott den 17 februari 2005 som låg till grund för beslutet om de apatiska barnen skulle få en möjlighet att stanna i Sverige, utifrån den amnesti som flera partier då hade föreslagit.

Eftersom chefspsykiatrikerns påståenden var så konkreta var de lätta att kontrollera. Den dåvarande medicinskt ansvarige läkaren på Eugeniahemmet tillbakavisade

chefspsykiatrikerns uppgifter med emfas, de "våldigt sjuka patienterna" på hans avdelning hade inte varit uppe på nätterna.

Ställd inför detta faktum och efter några raka, journalistiska frågor, erkände chefspsykiatrikern omgående att hans tidigare uppgifter var felaktiga. Varken han, eller någon annan i personalen, hade någonsin sett några tjuvåtande barn på nätterna. "Inte vad jag vet, nej" sammanfattade chefspsykiatrikern.

Det här var ännu ett viktigt avslöjande i programmet. Att en högt uppsatt chefspsykiatriker, i såväl media som på en riksdagshearing, framför helt felaktiga uppgifter om att apatiska barn observerats vara uppe på nätterna smygätandes ur kylskåp är givetvis lika uppseendeväckande som allvarligt.

Men i Åsards värld är detta avslöjande i själva verket del av programmets smutskastning av chefspsykiatrikern. Åsard viftar bort UG avslöjande med orden: "Han anklagas för att sprida rykten om att barn skulle ha tagit mat ur kylskåp på nätterna." I

Åsards värld förvandlas avslöjanden till påstådda "anklagelser"

Det är som att Åsard skulle kalla UGs avslöjanden om Swedbanks pengatvätt för en "anklagelse", eller beskriva UGs avslöjande om ICA-butikers undermåliga hantering av köttfärs som en anklagelse, för att nämna några av Uppdrag Granskningens mer klassiska avslöjanden i när- och dåtid.

Åren 2005 och 2006 rasade en tidvis upphetsad mediedebatt om de sk apatiska barnen. Tonläget var högljutt. En undersökning från Mittuniversitet om bevakningen från oktober till december 2005 i landets fyra största tidningar (DN, Svd, Aftonbladet och Expressen) visade att 42 procent av artiklarna beskrev barnen tillstånd som "simulerade", medan enbart 34 procent av artiklarna utgick ifrån att barnen sjukdom var "genuin". (Förgiftad eller försummad, Daniel Zdolsek, Laura Canedo Pouso, Mittuniversitetet 2006)

Den dominerande bilden i medierna var således att barnen fejkade, de låtsades bara vara sjuka eller förgiftades av sina föräldrar.

Våren 2006 presenterade den statliga utredaren sin andra rapport i den statliga utredningen om de apatiska barnen. Hon kom fram till slutsatsen att manipulation och simulering tillhör de faktorer som kan förklara enskilda fall av barn med uppgivenhetssyndrom.

Idén till programmet kom till med bakgrund till den upphetsade mediedebatten – med dess uttalade fokus på manipulation – och den statliga utredningens slutsatser.

Vi ville helt enkelt undersöka hur många belagda fall av manipulation det egentligen fanns.

Med tanke på den offentliga debatten var vår fråga inte om, utan snarare hur vanligt förekommande manipulation var. En tidig arbetshypotes var att vi skulle hitta mellan tre och fem bekräftade fall av manipulation, men vi var helt öppna för att det kunde handla om fler, betydligt fler eller färre fall. Det avgörande för oss var att granskningen skulle vara öppen och förutsättningslös.

Med tanke på den upphetsade debatten beslöt vi redan på det första planeringsmötet att vi, naturligtvis, skulle publicera resultatet av UGs granskning – oavsett utfall.

Under programmets tre månader långa research hittade vi inte ett enda belagt fall av manipulation. I programmet var vi noga med att inte säga att detta uteslöt att manipulation kan förekomma, utan vi lyfte bara fram det faktum att vi inte hittat några belagda fall.

I ett uppföljande program året därpå (UG 070704) förtydligade jag detta faktum ytterligare: "Helt kan man aldrig utesluta det [manipulation] Det finns alltid föräldrar som är beredda att göra det mesta."

Jag träffade Åsard vi två intervjutillfällen, vi hade dessutom flera telefonsamtal. Vid varje tillfälle var jag noga med att poängtera UGs arbetsmetod; en öppen och förutsättningslös granskning av hur många belagda fall av manipulation som förekommer – där manipulation aldrig kan förkastas som en möjlig förklaring till sjukdomssymtomen hos barnen.

Den 9 mars fick jag Åsards "granskning".

Under mina snart 30 år som journalist har jag aldrig sett något liknande.

Åsard hade inte bara misstolkat det jag sagt, han hade vänt det till sin kompletta motsats. Åsard hade helt enkelt hittat på egna citat som han lagt i min mun. "Idén till programmet kom från reportern. Han hade en tes om att den statliga utredningens påstående om manipulation var felaktigt och ville granska det", skrev Åsard.

I sin "granskning" hade Åsard förvandlat min och redaktionens arbetssätt från en öppen och förutsättningslös granskning, som utgick ifrån att vi skulle hitta fall av manipulation, till en hårt tesdriven journalistik som helt förkastade manipulation.

Åsards text var full med fabulerade citat och påhittade påståenden om redaktionens arbetssätt. De då åtta sidorna innehöll sammanlagt sju felaktiga påståenden baserade på av Åsard påhittade citat, dvs i princip en grov felaktighet per sida.

En extern tillsatt "granskare" ska givetvis ha så stor frihet som någonsin möjligt att själv formulera och dra sina slutsatser, men att hitta på egna citat – och lägga dessa i intervjupersoners munnar – är givetvis bortom det acceptabla.

Förtroendet för en sådan person är naturligtvis mycket allvarligt skadat – om inte helt borta.

Jag kontaktade omgående ledningen på Uppdrag Granskning, som i sin tur tog upp frågan med Åsard.

Drygt två veckor senare presenterade Åsard en ny version av sin granskning, nu utan de påhittade citaten och uppgifterna, men i stället hade hans text utökats från 8 till 12 sidor, varav majoriteten av de nytillkomna sidorna bestod av ett längre spekulerande av Åsard att UGs redaktion ändå – trots allt – arbetade utifrån en färdig tes.

I sin iver att bevisa detta gick Åsard nu så långt som till att hävda att Uppdrag Granskning över huvud taget inte hade påbörjat sin granskning, om de hade misstänkt att de skulle få ett resultat som visade på manipulation i en större omfattning.

"Det är svårt att tänka sig att UG skulle inleda en granskning där man på allvar räknade med att i slutändan kanske behöva peka ut ett stort antal asylsökande flyktingfamiljer som simulanter och bluffmakare", skriver Åsard.

Det är en oerhört allvarlig anklagelse som Åsard framför – återigen utan några som helst belegg.

Åsard påstår således att Uppdrag Granskning, svensk Public Service's flaggskepp vad gäller granskande journalistik, inte ens skulle "inleda en granskning" som skulle visa på grova oegentligheter – som manipulation i större skala bland apatiska barn – om detta innebar att man samtidigt behövde peka ut "flyktingfamiljer som simulanter och bluffmakare."

Åsards påstående är en mer anmärkningsvärt eftersom det är en bärande del i en klassisk konspirationsteori på den yttersta högerkanten; påståendet att svenska medier av politisk korrekthet mörkar negativa nyheter om invandrare och flyktingar, något som ofta refereras till som "Lilla Saltsjöbadsavtalet".

Att den här typen av konspirationsteorier flödar på sociala medier och i så kallade alternativa medier kopplade till den svenska ytterlighetshögern är en sak, men att samma tankegång så öppet framförs i en journalistisk granskning, beställd och betald av Sveriges Television är ytterst anmärkningsvärt.

Åsards konspirationsteori blir än mer uppseendeväckande med tanke på att han framför den om just ett av de program som visar att den inte stämmer. Målsättningen med Spelet om de apatiska barnen var just att genomföra den typen av granskning som Åsard påstår att Uppdrag Granskning aldrig hade startat, dvs en förutsättningslös granskning av hur vanligt förekommande manipulation bland apatiska barn är.

Avslutningsvis några ord om det som Åsard kallar "de norska barnen".

Mellan åren 2004 och 2005 vistades sex barn - från fyra familjer - med varierande grad av uppgivenhetssyndrom på Tanums flyktingförläggning i Norge. Samtliga familjer hade tidigare vistats i Sverige. Inget av barnen stannade någon längre tid i Norge, i de flesta fall handlade det om någon eller några veckor.

De sex barnen i Norge var en av huvudpunkterna i Filters text om de två idag vuxna personer som redogjorde för hur de som barn utsattes för övergrepp av sina föräldrar, i syfte att få dem diagnostiserade med uppgivenhetssyndrom.

Filter hävdade dels att barnen i Norge uppvisade "blixtnabba tillfrisknanden" (Studio Ett 190924) och därmed utgjorde bekräftade fall av manipulation, dels att UG skulle ha mörkat dessa uppgifter.

"Vad tittarna inte visste, och möjligen inte heller ledningen på Uppdrag Granskning, var att Tamas och hans researcher haft tillgång till de norska sjukjournalerna, med alla de uppgifter som gick emot programmets vinkel." (Ohörda rop, Filter 190923) Inget av detta stämmer.

Uppdrag Granskning mörkade givetvis inte några uppgifter, vilket bekräftas av Åsard.

De norska fallen behandlades i en omfattande online-publicering den 12 oktober 2006, några veckor efter att "Spelet om de apatiska barnen" hade sänts. (Många frågor återstår, Uppdrag Granskning 061012)

Uppdrag Granskning redogjorde tydligt för den nationella samordnarens misstankar angående en pojke, som vi kallade A, som hon menade var det tydligaste exemplet på

manipulation bland barnen i Norge. Samordnaren hävdade att A "botades i Norge" och i ett mejl beskrevs pojken som "ett uppenbart fall av misshandel/utnyttjande."

Men UG gick steget vidare. Vi återgav inte bara den nationella samordnarens uppgifter. Vi lyckades lokalisera A och avslöja att han alls inte tillfrisknat i Norge under sin korta vistelse våren 2005, som den nationella samordnaren hade påstått. I själva verket låg A, när "Spelet om de apatiska barnen" sändes hösten 2006 fortfarande svårt sjuk i en mellanstor svensk stad.

Hans behandlande läkare i Sverige sedan drygt två år, med stor vana från att arbeta med apatiska barn, konstaterade; "Vi har kunnat dra sond, men pojken kan inte stå på benen och har svårt för att tugga när han äter. Och han har fortfarande inte sagt ett ord. Av mina 13 fall har 12 blivit så friska att de har kunnat börja skolan, den ende som inte har lyckats är den här pojken. Det går långsamt framåt och det kommer att ta betydligt mer än ett år för att bli återställd. Jag finner inga skäl att misstänka överhuvud taget att det kan vara frågan om simulering och tror inte att det är möjligt att över huvud taget simulera så djupa depressionstillstånd som den här pojken har haft."

När programmet sändes hade familjen dessutom haft uppehållstillstånd i ett halvt års tid, vilket innebär att det inte fanns någon som helst anledning för pojken att simulera – om nu så hade varit fallet.

Allt detta redovisades tydligt av Uppdrag Granskning. Vi konstaterade också: "Det finns inget i det material från [den nationella samordnarens] utredningskansli som vi har haft tillgång till som bekräftar simulering eller manipulation."

Denna uppgift baserade vi bl a på det faktum att de norska journalerna inte innehöll en enda anteckning som slog fast att de sex barnens aktuella tillstånd berodde på – eller misstänktes bero på – manipulation.

Ställd inför de fakta som UG presenterade valde den nationella samordnaren att några månader senare bekräfta UGs uppgifter. "Vi har ingenting i våra utredningar som visar att det skulle vara [manipulation] så." sa hon på en presskonferens i samband med publiceringen av sin tredje och avslutande rapport i den statliga utredningen. (Studio Ett 061229)

Även den nationella samordnaren bekräftade därmed UGs uppgifter.

Påståendena om att Uppdrag Granskning skulle ha mörkat uppgifter om de apatiska barnen i Norge stämmer således inte. Tvärt om. De "norska fallen" behandlades i en omfattande onlinepublicering.

Även Åsard delar i stora drag denna bild. Han har inte heller – i likhet med den nationella samordnaren och Uppdrag Granskning – kunnat hitta några uppgifter i de norska journalerna som bekräftar simulering eller manipulation. "Utan mer kunskap om fallen är det svårt att dra några säkra slutsatser", sammanfattar Åsard.

Men Åsard nämner samtidigt ett antal exempel ur de norska journalerna som han menar kan tyda på manipulation. "Mycket pekar i den riktningen", skriver Åsard.

Han hade lika väl kunnat skriva: Mycket tyder på att det inte är någon manipulation. Men Åsard gör inte detta, vilket är symptomatiskt för hans text.

Åsard nämner t ex inte det avgörande faktum att det i journalerna inte finns en enda anteckning som slår fast att barnens tillstånd beror på någon form av manipulation.

Åsard nämner inte heller det faktum att den nationella samordnaren själv offentligt slagit fast att inget i hennes material, inklusive journalhandlingarna från Norge, visar på manipulation.

Åsard läser och återger de norska journalhandlingarna mycket selektivt.

Han påstår exempelvis att ett fall med två 16-åriga tvillingflickor möjligen handlar om manipulation, men han undviker att nämna den helt avgörande journalanteckningen; om det samtal som den ansvariga norska sjuksköterskan har med flickornas mamma bara några dagar innan avvisningen, där hon klargör för mamman att hennes döttrar är svårt sjuka – och inte kan hoppas på något snabbt tillfrisknande: ”Forklarer at hvis disse barna skal ha et håp om å bli friske er det omsorg og samtaler de trenger og at dette kan ta år.”

Åsard lyfter även fram ”A” som ett möjligt fall av manipulation, men återger inte vad hans behandlande läkare i Sverige sedan drygt två år tillbaka säger till Uppdrag Granskning: ”Pojken var apatisk när han åkte iväg och han kom tillbaka i ett betydligt sämre skick...Jag kan garantera att vad gäller A så är det inte simulering.”

Det minsta man kan begära från en så kallad ”granskning” är att den åtminstone nämner de fakta som talar emot den bild man själv väljer att teckna. Tyvärr är Åsard inte ens i närheten av att klara detta grundläggande krav på något som man ska kunna kalla en oberoende, objektivt utförd granskning.